

ИНТЕРВЈУ: БЕРТ ВАН СЕЛМ, ПРЕТСТАВНИК НА ММФ ВО МАКЕДОНИЈА

Растот од 5,5 насто за 2009 е нереален

ММФ го интересира макроекономската стабилност, за кое е бидна целокупната фискална состојба, а не дали ќе се проши за едно или за друго. Ние имаме одредена загриженост околу основните претпоставки за буџетот за идната година, особено за претпоставената стапка на реален раст од 5,5 проценти. За моменталната ситуација во својот, тоа се чини многу високо.

Навидум се чини дека експанзивна фискална политика би го поттикнала економскиот растеж во овој момент - како што е случај со САД и со повеќето држави во Европа. Меѓутоа, состојбата во Македонија е различна од повеќе причини. Прво, тоа е многу мала економија така што најголемиот дел од фискалниот стимул ќе се одлее во странство односно ќе заврши на страната на зголемениот увоз, додека друга причина е што земјата се соочува со други надворешни ограничувања како дефицитот на тековната сметка кој мора да се финансира

ВЕСТ: Македонија нема аранжман со Фондот. Каков е сега статусот на ММФ во Македонија?

ван Селм: Фондот останува активен, преку други канали: набљудување (состанокот на бордот што беше одржан мината недела), техничка помош (особено околу даночната администрација).

ВЕСТ: Какви се сега вашите контакти со македонската влада?

ван Селм: Многу добри, јас често се среќавам со највисоките владини претставници и имаме добри разговори.

ВЕСТ: Во последниот извештај Бордот на ММФ бара од властите да не ја форсираат фискалната потрошувачка. Владата одговори дека нема намера да се откаже од јавните инвестиции оти тие ќе го поттикнат растот. Министерот за финансии праша зошто лекот што ММФ обично им го препорачува на сите земји не би функционирал и кај нас?

ван Селм: Имајќи предвид дека се очекува забавен раст на економијата во 2009 година, се согласуваме дека на прв поглед се чини дека има место за поекспанзивни политики. Проблемот сепак е во тоа што за мала отворена економија како што е Македонија експанзивните политики не се многу ефикасни - повеќето од тоа ќе се прелее во увоз. Покрај тоа, владата е ограничена поради зголемувањето на дефицитот на тековната сметка. Така што ако овој тип на политики е соодветен за поголемите економии, со флексибилен девизен курс и пристап кон меѓународните финансии, за Македонија тие веројатно и не се најдобриот пат.

ВЕСТ: Опозицијата се согласува со ставот на ММФ дека не е време за нови задолжувања. Владата сепак ќе зема кредити. Министерот за финансии неодамна изјави дека надворешниот долг изнесува 25 проценти од БДП.

Каков е ризикот за земјата?

ван Селм: За една економија во развој како што е Македонија, земањето заеми од останатиот дел од светот за да се финансира растот е нормално и

посакувано. Сепак, важно е и индикаторите за можни нарушувања (за ликвидноста, девизните резерви и севкупниот долг) да останат на претпазливо ниво. Тука ние имаме мала загриженост. Според нашите проекции, девизните резерви остануваат на ниво под три месечна покриеност на увозот во текот на наредните неколку години, а нивото на долгот го надминува она ниво што се смета за претпазливо за економиите во развој (40 проценти од БДП). Јас верувам дека министерот за финансии говореше за надворешниот долг на јавниот сектор додека ние овде говориме за целокупниот надворешен долг на Македонија.

ВЕСТ: Министерот за финансии кажа дека не разбира зошто ММФ ја охрабрува централната банка и натаму да ги зголемува каматните стапки кога сите земји во светот водат експанзивна каматната политика и ги намалуваат каматните стапки. Ве молам за ваш коментар. Што би било, според вас, најлошото сценарио кое може да и се случи на Македонија доколку владата продолжи со оваа политика?

Очигледно е дека владата сака ниски каматни стапки на централната банка и на тој начин ниски каматни стапки на комерцијалните банки што ќе резултира со кредитен пораст, зголемување на јавната потрошувачка и од друга страна јавни инвестиции кои ја поттикнуваат потрошувачката и придонесуваат за развојот. Исто така, во Македонија се смета дека најтешките влијанија од светската финансиска криза ќе може да се проценат во првите три месеци од 2009 година, кога претпријатијата од реалниот сектор ќе можат да проценат што ќе работат и колку од вработените ќе ги задржат на работа.

ван Селм: Одговорот што го дадов на претходното прашање во случај на експанзивна фискална политика се однесува и на ова прашање. Исто така, ако внимателно го читате соопштението за печат, ќе видите дека ММФ не ја поттикнува Народната банка на Република Македонија на понатамошно зголемување на каматните стапки, туку се вели "други активности доколку е неопходно". Тоа, на пример, би можело да значи дополнителни мерки во однос на претпазливоста, заедно со мерките што Народната банка на Република Македонија ги примени во 2008 година (пондерите на индикаторите за адекватност на капиталот). И повторно, во ваква поставеност, имајќи го предвид фиксниот девизен курс, монетарната политика не може да биде многу моќна затоа што таа го поддржува фиксниот девизен курс, што значи дека фискалната политика е најмоќното средство на економската политика. Во сегашната состојба на намалување на економскиот растеж навидум се чини дека експанзивна фискална политика би го поттикнувала економскиот растеж - како што е случај со САД и со повеќето држави во Европа. Меѓутоа, состојбата во Македонија е различна од повеќе причини. Прво, таа е многу мала економија така што најголемиот дел од фискалниот стимул ќе се одлее во странство односно ќе заврши на страната на зголемениот увоз, додека друга причина е што земјата се соочува со други надворешни ограничувања како дефицитот на тековната сметка кој мора да се финансира. Меѓутоа, достапноста на меѓународни финансиски средства е лимитирано и затоа е различно од случајот со САД и повеќето земји од Европа. Тоа е суштината на проблемот.

ВЕСТ: Очигледно станува збор за судир на две концепции. Зошто ММФ продолжува со форсирање на политика на бавен раст што ја гушеше

Македонија 17 години. Владата ги препознава препораките на Фондот како обид да се задуши економијата.

ван Селм: Мислам дека имаме заедничка цел за постигнување што е можно повисоки стапки на раст, намалување на невработеноста и подобрување на животниот стандард на граѓаните. Можеби повнимателниот пристап навистина би можел да води кон малку пониска стапка на раст во 2009 година, но гледано на подолг временски период, продолжената макроекономската стабилност е клучен услов за одржлив раст.

ВЕСТ: Може ли мисијата на кој било начин да укаже на некои тековни недоследности во проектирањето и трошењето на Буџетот. Македонската јавност реагира на саморекламирањето на владата со државни пари. Какво е искуството на Фондот во другите земји?

ван Селм: ММФ го интересира макроекономската стабилност, за што е битна целокупната фискална состојба, а не дали ќе се троши за едно или за друго. Ние имаме одредена загриженост околу основните претпоставки за буџетот за идната година, особено за претпоставената стапка на реален раст од 5,5 проценти. За моменталната ситуација во светот, тоа се чини многу високо.

ВЕСТ: Владата објави најголем Буџет досега за 2009 година. Има ли простор за намалување на зафаќањата од стопанството? Има ли простор за намалување на стапката на ДДВ?

ван Селм: Нацрт законот за буџетот за 2009 година вклучува намалување на даноците во една многу важна област - оданочувањето на трудот. Придонесите за пензиско осигурување ќе се намалат од 21 процент на 19 проценти, а придонесите за здравствено осигурување од 9 на 7,5 проценти. Имајќи ја во предвид високата стапка на невработеност, многу е важно да се намали ова даночно оптоварување, но според нашето мислење исто така е многу важно да се идентификуваат и мерките за надоместување на фискалните трошоци, како овие намалувања не би довеле до значително зголемување на целокупниот фискален дефицит. Исто така, неколку забелешки околу мерката за намалување на ДДВ - таа сама по себе е многу контроверзна. Велика Британија ја примени, но не и останатиот дел од Европа. Овде, во Македонија сметам дека владата имаше идеја да стори нешто околу оданочувањето на трудот со оглед дека вкупните давачки за вработените се евидентно многу високи, така што, доколку постои дискусија кои давачки е најдобро да се намалат, јас би посочил дека се тоа давачките за вработените. И како што посочив, според нашето мислење, сега не е време за фискален стимул и најважно е да се има претпазлива политика наредната година.

ВЕСТ: Некои светски економисти веќе заговараат трансформација или распуштање на ММФ и Светска Банка. Како се гледа на тоа во ММФ?

ван Селм: Тековната финансиска криза покажува многу јасно дека ММФ има важна улога во помошта за обезбедување на стабилност во целокупната светска економија - преку анализи, позајмувања и други услуги за своите членки. Мислам дека истото се однесува и на Светска Банка.

ВЕСТ: Доколку Македонија има потреба заради кризата повторно да побара заем од ММФ, дали тоа би било под исти услови како и кога би

имала аранжман? Има ли разлика во брзината на реакција на Фондот за земји со аранжман и без него?

ван Селм: Во однос на нов аранжман со ММФ, битно е да се знае дека нема рокови. Секоја членка во Фондот, вклучувајќи ја и Македонија, може да побара нов аранжман во секое време. Како што неодамна покажа Фондот во случаите со Исланд, Украина, Унгарија и Пакистан, можеме да составиме нов аранжман прилично брзо. Исто така, пристапот на Србија - да преговара за превентивен аранжман, според кој земјата може да повлекува средства по потреба - се чини доста претпазлив. Ова може да биде добар пример за Македонија. Во секој случај, тоа зависи од владата, ние и понатаму сме подготвени да ја подржуваме владата на начин на кој таа смета дека е најсоодветен.